

وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی
دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی

برنامه آموزشی و ضوابط دوره فوق تخصصی غدد درون ریز و متابولیسم

کمیسیون تدوین و برنامه ریزی آموزشی

بهمن ۱۳۸۲

به نام خداوند بخشنده مهربان

بخش اول

برنامه آموزشی دوره فوق تخصصی
غدد درون ریز و متابولیسم

فهرست مطالب

صفحه	موضوع
۳	اسامی تدوین کنندگان این برنامه
۴	مقدمه - عنوان دوره - تعریف دوره - طول دوره
۵	تاریخچه و سیر تکاملی دوره
۵	دلایل نیاز به دوره
۶	فلسفه، رسالت، دورنما
۶	پیامدهای مورد انتظار
۷	نقش ها و وظایف حرفه ای دانش آموختگان
۸	توانمندی های مورد انتظار
۹	مهارت های پروسیجرال مورد انتظار
۱۰	راهبردها و روش های آموزشی
۱۱	ساختار کلی آموزش
۱۲-۱۳	عناوین دروس
۱۴	انتظارات اخلاقی
۱۵	منابع
۱۵	ارزیابی دستیار
۱۶-۱۷	هیئت علمی ، فضاهای تخصصی، تجهیزات تخصصی و
۱۸-۱۹	ارزشیابی برنامه
۲۰	صورتجلسه کمیسیون تدوین و برنامه ریزی آموزشی
۲۱	ضوابط دوره های تکمیلی تخصصی

اسامی اعضای کمیته تدوین برنامه:

- * دکتر فریدون عزیزی
- * دکتر عطیه آموزگار
- * دکتر منوچهر نخجوانی
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

اسامی اعضای کمیته راهبردی:

- * دکتر فریدون عزیزی: مجری
- * دکتر منوچهر نخجوانی: دبیر
- * دکتر اشرف امین الرعايا
- * دکتر محمدجواد بهجتی اردکانی
- * دکتر امیر بهرامی
- * دکتر محمد پژوهی
- * دکتر رضا رجبیان
- * دکتر غلامحسین عمرانی
- * دکتر باقر لاریجانی
- * دکتر علی محمد ملتی
- * دکتر علی اصغر میرسعید قاضی
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی اصفهان
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تبریز
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی مشهد
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شیراز
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی
- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی تهران

اسامی همکاران کمیسیون تدوین و برنامه ریزی آموزشی:

- دکتر محمدعلی محقق
- دکتر مهران کریمی
- دکتر میترا مدرس گیلانی
- دکتر علی صفوی نائینی
- دکتر حبیب‌اله پیروی
- دکتر علی مشکینی
- دکتر شهرام آگاه
- دکتر محمد حسین فلاح زاده
- دکتر سید رسول میر شریفی
- دکتر محمود امدادی
- دکتر مهدی پناه خواهی
- دکتر مهرداد حق ازلی
- دکتر احمد فخری
- دکتر سید منصور رضوی
- دکتر علی ربانی
- دکتر ابوالفتح لامعی
- دکتر الهه ملکان راد
- دکتر مهدی صابری فیروزی
- دکتر مریم رسولیان
- دکتر محمد مهدی قاسمی
- دکتر علی حمیدی مدنی
- دکتر محمد رضا فرتوک زاده
- دکتر رضا لباف قاسمی
- دکتر محمد علی صحرائیان
- دکتر محمود نبوی

اسامی همکاران کمیسیون دائمی معین شورای آموزش پزشکی و تخصصی:

ریاست دانشکده پزشکی دانشگاههای علوم پزشکی ایران، تهران، شهید بهشتی، شیراز، اصفهان، یزد، مازندران، کردستان، تبریز، گیلان، شهر کرد، اهواز به ترتیب آقایان دکتر فراست کیش، دکتر جعفریان، دکتر علی حائری، دکتر نجابت، دکتر رزمجو، دکتر مهران کریمی، دکتر سید حمزه حسینی، دکتر بهرام نیکخو، دکتر سواری اسکوئی، دکتر حیدر زاده، دکتر علی مومنی، دکتر مصطفی فقهی و نمایندگان منتخب وزیر: دکتر مجید ابریشمی (مشهد)، دکتر سید منصور رضوی (تهران) دکتر محمد رضا شکیبی (کرمان) دکتر امیر حسین قاضی زاده هاشمی (شهید بهشتی) دکتر نادر ممتاز منش (شهید بهشتی) دکتر مجید فروردین (شیراز) و مدیر کل دفتر امور حقوقی و کارشناسان دبیرخانه آموزش پزشکی و تخصصی، دکتر نیره اسلامی و فرانک بامیان

اسامی سایر همکاران و کارشناسان دبیر خانه:

- دکتر سید منصور رضوی
- مستول واحد تدوین برنامه آموزشی دبیر خانه آموزش پزشکی و تخصصی
- ریحانه بنازادگان
- کارشناس واحد تدوین برنامه آموزشی دبیر خانه آموزش پزشکی و تخصصی

مقدمه

در سال های اخیر پیشرفت های چشم گیری در علم و فن آوری های مرتبط با بیماری های غدد درون ریز و متابولیسم در دنیا صورت گرفته است . به موازات این پیشرفت ها ، بازنگری در برنامه آموزشی این دوره اجتناب ناپذیر است . به منظور تدوین یک برنامه جامع ، متناسب با اولویت های ملی و نیازهای جامعه ، از تجربیات گرانقدر استادان این رشته و بررسی دقیق نیازها، کمبودها و نقاط ضعف و قوت و همچنین تامل در برنامه آموزشی و پژوهشی دانشگاه های معتبر دنیا و مصاحبه با دانش آموختگان این رشته بهره گرفته شده و پس از بحث و تبادل نظر در جلسات کمیته تدوین ، این برنامه تهیه و در اختیار دانشگاه های مجری قرار داده شده است . کمیته تدوین برنامه از نظرات ارزشمند کلیه صاحب نظران استقبال می کند تا در بازنگری های بعدی مورد استفاده قرار گیرد .

عنوان دوره به فارسی و انگلیسی:

Endocrinology and metabolism

بیماری های غدد درون ریز و متابولیسم

تعریف دوره:

دوره فوق تخصصی غدد درون ریز و متابولیسم یکی از زیر شاخه های طب داخلی است که به بررسی بیماری های مربوط به غدد مترشحه درون ریز شامل هیپوتالاموس، هیپوفیز، تیروئید، پانکراس، غدد فوق کلیوی، غدد تولیدمثل زن و مرد، پاراتیروئید و متابولیسم کلسیم و فسفر و بیماری های متابولیک استخوان و متابولیسم چربی ها در بدن می پردازد.

طول دوره آموزش:

طول دوره هم اکنون ۲ سال می باشد

تاریخچه و سیر تکاملی دوره در جهان و ایران :

الف - در جهان

آندوکریبولوژی در انتهای قرن نوزدهم با پژوهشها و کشفیات در مورد بیماری‌های تیروئید و در نیمه اول قرن بیستم با کشف انسولین بتدریج بعنوان رشته‌ای پراهمیت گسترش یافت. کشف رادیوایمونواسی و سپس روشهای دقیق دیگر که اندازه‌گیری غلظت‌های بسیار اندک هورمون‌ها در مایعات بدن را ممکن می‌ساخت سبب تحول عظیمی در شناخت فیزیوپاتولوژی، تشخیص و درمان بیماری‌های آندوکراین در نیمه دوم قرن بیستم گردید. پیشرفتهای چشمگیر در ایمونولوژی و ژنتیک در سه دهه اخیر شناخت عمیق از اتیولوژی و پاتوژنز و توارث این بیماری‌ها را ممکن ساخت.

ب - در ایران

قبل از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی تعداد اندکی از متخصصین غدد درون ریز عمدتاً در سه شهر تهران و شیراز و مشهد به طبابت و آموزش این رشته اشتغال داشتند که ۱۲ نفر آنها دوره‌های فوق تخصصی را پس از تخصص داخلی (۱۰ نفر) و یا تخصص کودکان (۲ نفر) در کشورهای امریکا و کانادا و حدود ۵ نفر نیز دوره‌های تخصصی غدد درون ریز و متابولیسم را در کشورهای اروپایی گذرانده بودند. اساتید معظم این رشته که در دانشگاهها حضور داشتند پایه گذار آموزش این رشته بودند. برخی از این افراد با علاقه وافر و کوشش زیاد عهده‌دار امور درمانی و آموزش رشته غدد درون ریز و متابولیسم در دانشگاههای کشور شدند و بعدها به اخذ تاییدیه فوق تخصصی نایل شدند.

اولین دوره آموزشی فوق تخصصی غدد درون ریز و متابولیسم در سال ۱۳۶۴ در مرکز پزشکی، آموزشی و درمانی آیت ا... طالقانی، وابسته به دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی شروع شد. سپس در سال ۱۳۶۹ برنامه مشترک آموزش فوق تخصصی ایجاد شد که در آن دستیاران فوق تخصصی در بیمارستان‌های دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران و ایران دوره آموزشی خود را طی می‌کردند. بخش‌های غدد درون ریز و متابولیسم دانشگاههای علوم پزشکی مشهد و شیراز نیز برنامه آموزش فوق تخصصی غدد درون ریز و متابولیسم را در سال ۱۳۷۰ آغاز کردند. دانشگاه های علوم پزشکی تهران، اصفهان و تبریز ایران به ترتیب در سال ۱۳۷۸ و ۱۳۸۰ و ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ موفق به پذیرش دستیار فوق تخصصی شدند.

دلایل نیاز به این دوره : (توجه به بار بیماریها - تحمیل هزینه - امکانات کشور و اولویتها)

- کمیته برنامه راهبردی دوره، گسترش دوره را در برنامه راهبردی مورد تأیید قرار داده است.
- حجم مراجعات و بار بیماری‌های غدد درون ریز و متابولیسم در کشور بالاست.*
- با گسترش منطقی این دوره در کشور، به تولید علم و کیفیت تخصصی در زمینه سلامت و بیماری‌های غدد درون ریز و متابولیسم کمک می‌شود.
- جهت بالا بردن سطح استانداردهای آموزشی رشته تخصصی داخلی، حضور اعضای هیات علمی که این دوره را طی کرده‌اند، ضروری است.
- متخصصین رشته داخلی قادر نیستند، در دوره تخصصی خود به مباحث این دوره اشراف لازم را پیدا کنند. لذا جهت پرداختن عمیق تر به مباحث این دوره، گسترش منطقی آن در کشور مورد نیاز است.
- با توجه به ماهیت رشته، گسترش این دوره موجب تضعیف دیدگاه کل نگر (holistic) در طب نمی‌شود.
- این دوره از سال‌های دور در دانشگاه‌های معتبر دنیا وجود دارد.
- در حال حاضر بیش از ۴۵ دانشگاه علوم پزشکی و تعداد ۳۰ استان در کشور موجود است و حضور متخصصینی که این دوره را طی کرده‌اند در دانشگاه‌ها و استان‌های کشور ضروری است.
- گسترش منطقی و مطابق با نیاز این دوره موجب کاهش بار بیماری‌های غدد درون ریز و متابولیسم، افزایش کیفیت زندگی، بهبود شاخص‌های بهداشت روان در جامعه و حتی سلامت نسل‌ها در جامعه می‌شود.

حدود نیاز به تربیت دستیار در این دوره در ۱۰ سال آینده :

- با توجه به شیوع و بار بیماری‌های مرتبط، استانداردهای بین‌المللی و ظرفیت تربیت نیروی انسانی در این رشته و اهمیت کنترل بیماری‌های غیرواگیر در کشور به ازای هر ۲۰۰ هزار نفر جمعیت کشور حداقل یک نفر متخصص این رشته موردنیاز است.

Philosophy (Beliefs & Values)

فلسفه (ارزش ها و باورها) :

در تربیت دستیار در دوره فوق تخصصی غدد درون ریز و متابولیسم ، بر ارزش های زیر تاکید می شود :

- ۱- مبانی الهی و دینی
- ۲- ارزش وجودی و حقوق یکسان انسانها
- ۳- سلامت، بعنوان حق اساسی انسانها
- ۴- بهبود کیفیت زندگی
- ۵- احترام به حقوق بیماران
- ۶- جامعه نگری
- ۷- منابع موجود ملی و اجتماعی
- ۸- اولویتهای ملی

Mission:

رسالت (ماموریت):

رسالت این دوره ، تربیت نیروی انسانی دانشمند ، توانمند ، کارا ، متعهد و با متخلق به اخلاق حرفه ای است که در جهت پیشگیری، تشخیص ، درمان، مراقبت و پی گیری بیماری های غدد درون ریز و اختلالات سیستم هورمونی و متابولیک آحاد جامعه ، و همچنین جهت ارتقای دانش و پژوهش در این حیطه تلاش نمایند .

Vision:

دورنما (چشم انداز):

ما در ۱۰ سال آینده ، در زمینه استانداردها و کیفیت آموزشی ، تولید علم ، و ارائه خدمات در حیطه غدد درون ریز و متابولیسم ، در منطقه در موقعیت برتر خواهیم بود .

Expected outcomes :

پیامد های مورد انتظار از دانش آموختگان:

انتظار می رود دانش آموختگان این دوره :

- با بیماران ، همراهان بیماران و اعضای تیم سلامت ارتباط مناسب برقرار نمایند .
- با اخذ شرح حال و انجام معاینات تخصصی ، جهت تشخیص بیماری ها اطلاعات لازم را گردآوری و ثبت نمایند .
- با درخواست آزمایشات پاراکلینیکی لازم و یا انجام پروسیجرهای تشخیصی ، اطلاعات بیماران را تکمیل نمایند .
- با ادغام و تفسیر اطلاعات و استدلال بالینی ، بیماری بیماران را تشخیص دهند .
- با انتخاب رویکرد مناسب درمانی ، بیماران را درمان کنند .
- در صورت لزوم ، جهت رفع مشکلات بیماران ، آنها را به متخصصین دیگر ارجاع دهند .
- در موارد لازم به متقاضیان ، مشاوره تخصصی ارائه دهند .
- در جهت شناسایی مشکلات بهداشتی جامعه در حیطه تخصص غدد و متابولیسم اقدام نمایند .
- جهت آموزش مفاهیم و نکات مرتبط با تخصص خود به سطوح مختلف اقدام نمایند .
- در طراحی های مداخله ای به منظور پیشگیری از بیماری ها و کاهش بیماری های غدد درون ریز در جامعه شرکت نمایند .
- جهت خودآموزی مداوم خود اقدام نمایند .

Roles:

نقش های دانش آموختگان در جامعه:

دانش آموختگان این دوره در نقشهای زیر در جامعه انجام وظیفه می نمایند.
پیشگیری - تشخیصی - درمانی و مراقبتی - آموزشی - پژوهشی - مشاوره ای و مدیریتی

Tasks:

وظایف حرفه ای دانش آموختگان:

وظایف حرفه ای دانش آموختگان این دوره در هر یک از نقش های یادشده بشرح زیر است :

در نقش پیشگیری :

- شناسایی مشکلات بهداشتی جامعه در حیطه تخصص بیماری های غدد درون ریز و متابولیسم و ارائه گزارش آن به مسئولین بهداشتی
- ایجاد ارتباط و همکاری با بخش های مرتبط با سلامت
- پیشنهاد اصلاح شیوه زندگی جهت پیشگیری از بیماری های غیرواگیر بویژه دیابت و چاقی
- تداوم پیشگیری از بیماری های ناشی از کمبود ید ، کمکاری مادرزادی تیروئید ، کمبود ویتامین D و استئوپروز

در نقش تشخیصی - درمانی و مراقبتی :

- برقراری ارتباط مناسب با بیماران ، همراهان و اعضای تیم سلامت
- اخذ شرح حال تخصصی
- انجام معاینات تخصصی
- درخواست منطقی آزمایشات پاراکلینیکی
- انجام پروسیجرهای تشخیصی مجاز مندرج در این برنامه
- ثبت اطلاعات بیماران
- ثبت تشخیص و تشخیص های افتراقی بیماران
- انتخاب رویکرد درمانی مناسب و انجام آن
- تجویز منطقی دارو
- انجام پروسیجرهای درمانی مجاز مندرج در این برنامه
- پیگیری بیماران
- در صورت لزوم ، درخواست مشاوره یا ارجاع بیماران
- رعایت اخلاق حرفه ای در تمام اقدامات

در نقش آموزشی :

- آموزش به بیماران - همراهان - جامعه - اعضای تیم سلامت - دانشجویان و دستیاران تخصصی و فوق تخصصی

در نقش پژوهشی :

- شرکت در پژوهش های کشوری مرتبط با سلامت غدد درون ریز و متابولیسم و ارائه پیشنهادات مدون پژوهشی مرتبط با سلامت غدد درون ریز و متابولیسم به مسئولین بهداشتی جهت حل مشکلات رایج بهداشتی مرتبط
- شرکت در پژوهش های پایه مرتبط
- تولید دانش ، نشر و استفاده از نتایج تحقیقات انجام شده

در نقش مشاوره ای :

- ارائه مشاوره های تخصصی به بیماران ، همراهان ، همکاران و سازمان ها
- ارائه راهکارها ، نظریات و رهنمودهای (Guidelines) بهداشتی درمانی مرتبط به مسئولین ذیربط

در نقش مدیریتی :

- مدیریت تیم سلامت مرتبط با غدد درون ریز و متابولیسم
- مدیریت واحدهای بهداشتی - درمانی مرتبط
- مدیریت واحدهای آموزشی و پژوهشی مرتبط

توانمندی ها و مهارت های پروسیجرال مورد انتظار:

Expected Competencies & Procedural Skills:

الف: توانمندی های عمومی: (General Competencies)

گردآوری و ثبت اطلاعات:

- برقراری ارتباط (Interpersonal communication)
- اخذ شرح حال (History taking)
- ارزیابی و معاینه بیماران (Patient assessment & Physical examination)
- درخواست منطقی آزمایشات پاراکلینیکی (Rational para clinical tests apply)
- انجام پروسیجرهای تشخیصی مندرج در این برنامه
- ثبت اطلاعات و تنظیم مدارک پزشکی

استدلال بالینی، تشخیصی و تصمیم گیری برای بیمار:

- تفسیر آزمایشات پاراکلینیکی
- ادغام یافته های بالینی و پاراکلینیکی
- استنتاج و قضاوت بالینی (clinical judgment)
- تشخیص بیماری
- تصمیم گیری بالینی و حل مساله

اداره بیمار (Patient Management):

- مراقبت از بیمار (Patient care)
- تجویز منطقی دارو (نوشتن نسخه دارویی و order)
- انجام اقدامات تشخیصی - درمانی مندرج در این برنامه
- انجام اقدامات توانبخشی و باز توانی مندرج در این برنامه
- درخواست مشاوره پزشکی
- ارجاع بیمار
- آموزش بیمار
- پیگیری بیمار

توانمندی های دیگر:

- پژوهش
- مدیریت و رهبری
- ارائه مشاوره های تخصصی
- حمایت از بیماران (Advocacy)
- طبابت مبتنی بر شواهد
- استفاده از رایانه و جستجوی اطلاعات علمی در منابع الکترونیکی
- پایش سلامت جامعه

ب: مهارت های پروسیجرال (اقدامات تشخیصی - درمانی) :

عناوین مهارت های عملی ضروری (Core procedural skills topics)

ردیف	عنوان مهارت	حداقل کل دفعات مستقل	سال ۱	سال ۲
۱	انجام FNA تیروئید	۵۰ مورد	×	×
۲	FNA تیروئید تحت سونوگرافی	۱۰ مورد	×	
۳	تست های تحریکی و مهارتی	۲۰ مورد	×	×
۴	اسمومتری	۵ بار	×	
۵	تزریق انسولین	۱۰ مورد	×	
۶	اندازه گیری کتون خون و ادرار	۵ مورد	×	
۷	کار با پمپ انسولین	۲ مورد		×
۸	کار با گلوکومتر	۱۰ مورد	×	
۹	پایش مداوم قند خون با دستگاه CGMs	۳ مورد	×	

عناوین مهارت های عملی انتخابی (Elective Procedural Skills Topics)

ردیف	عنوان مهارت	کل دفعات مورد نیاز	سال ۱	سال ۲
۱	سونوگرافی تیروئید	۲۰ مورد	×	×

اسامی رشته ها یا دوره های که با این دوره تداخل عملی دارند :

- این دوره با دوره ها و رشته های دیگر تداخل چالش برانگیز دارد . (همپوشانی وجود دارد) .

Educational Strategies:

راهبردهای آموزشی :

این برنامه براساس اصول اصلی وظایف حرفه ای تدوین شده و به جنبه‌های تئوری علم و عملی و کاربردی آن تاکید شده است. براساس این برنامه یادگیری فعال جزء اصول اصلی برنامه است. آموزش بالینی، جنبه‌های نظری بیماری‌ها نیز از ارکان اصلی است. آموزش براساس اطلاعات جدید و Evidence base طرح ریزی شده و سعی شده است که از روش چند رشته‌هایی multidisciplinary ، همزمان با آموزش رشته غدد درون‌ریز و متابولیسم استفاده شده و آموزش بیشتر دانشجوی محور باشد.

روش های آموزش (روش های یاددهی و یادگیری) : Teaching & Learning Methods:

- ۱- آموزش از طریق مشارکت اساتید، بصورت آموزش فعال در امور بالینی، تشخیص و درمان بیماران
- ۲- آموزش درمانگاهی: شرکت مداوم در درمانگاه‌های اختصاصی مرتبط با رشته غدد تحت نظر اعضا هیئت علمی که نظارت کافی بر معاینه و درمان بیماران سرپایی دارند از طریق بحث و گفتگو و تبادل نظر
- ۳- آموزش از طریق بحث گروهی (مانند گراندراند) در زمینه بیماری‌های نادر و یا بیماران با تشخیص مشکل، با حضور تمام اعضا هیئت علمی، دستیاران و دانشجویان
- ۴- آموزش از طریق شرکت در ژورنال کلاب
- ۵- آموزش از طریق شرکت در کنفرانس‌ها و بازآموزی‌ها
- ۶- آموزش از طریق شرکت در گزارشات صبحگاهی
- ۷- مشارکت فعال در آموزش دانشجویان پزشکی و رزیدنت‌ها که بصورت تجربه آموزشی برای دستیاران فوق تخصصی خواهد بود.
- ۸- آموزش پاراکلینیک با شرکت در برنامه‌های آموزشی تئوری و عملی در آزمایشگاه‌ها و بخش‌های پاتولوژی، رادیولوژی و پزشکی هسته‌ای
- ۹- آموزش تحقیقات غدد از طریق شرکت در کارگاه‌های مقدماتی و پیشرفته آموزش روش تحقیق و شرکت در کارگاه‌های دوره‌ای آمار
- ۱۰- استفاده از فنون و روش‌های آموزشی دیگر بر حسب مورد و اهداف آموزشی

ساختار کلی دوره آموزشی:

مدت زمان (ماه)	محتوی - اقدامات	بخش، واحد یا عرصه آموزش
۱۹	ویزیت و اداره بیماران سرپایی و بستری - بستری کردن بیماران پیگیری بیماران - شرکت در برنامه های آموزشی ^۲ ، مشاورات پزشکی و کشیک ها طبق برنامه تنظیمی بخش - انجام امور مربوط به پایان نامه ^۳ - انجام پروسیجرها	درمانگاه ^۱ و بخش غدد درون ریز و متابولیسم بالغین ^۲
۱	اقدامات فوق	درمانگاه و بخش غدد درون ریز کودکان
۱	آموزش پاتولوژی آندوکراین	بخش پاتولوژی بیماری های غدد
۱	آموزش آزمایشات آندوکراین	آزمایشگاه آندوکرینولوژی و ژنتیک
۱		آموزش پاتولوژی بیماری های غدد
۱		بخش پزشکی هسته ای

توضیحات:

- ۱- حداقل یک روز در هفته در طول دوره
- ۲- هر روز هفته در طول دوره
- ۳- منظور از برنامه های آموزشی، برنامه های گزارش صبحگاهی، ژورنال کلاب، کنفرانس های بخشی و بیمارستانی، case presentation و نظایر آن است که لازم است، هر دستیار، حداقل در طول دوره خود ۳۰ برنامه گزارش صبحگاهی و ۱۰ ژورنال کلاب را اداره و ۱۰ کنفرانس تخصصی را ارائه نماید.
- ۴- دستیاران بایستی در ۶ ماه اول دستیاری، پایان نامه خود را انتخاب و در طول دوره آن را تا نشر نتایج تحقیق پیگیری نمایند.

Table of Contents

Section I: Hormones and Hormone Action

Chapter 1:
Principles of Endocrinology-H. Kronenberg/S. Melmed/K. Polonsky/P. Larsen

Chapter 2:
The Endocrine Patient-D. Federman

Chapter 3:
Genetic Control of Peptide Hormone Formation-J. Habener

Chapter 4:
Mechanism of Action of Hormones that Act on Nuclear Receptors-M. Lazar

Chapter 5:
Mechanism of Action of Hormones that Act at the Cell Surface-A. Spiegel/C. Su/S. Taylor

Chapter 6:
Laboratory Techniques for Recognition of Endocrine Disorders-G. Klee

Section II: Hypothalamus and Pituitary

Chapter 7:
(Classic) Neuroendocrinology-M. Low

Chapter 8:
Anterior Pituitary-S. Melmed/D. Kleinberg

Chapter 9:
Posterior Pituitary-A. Robinson

Section III: Thyroid

Chapter 10:
Thyroid Physiology and Diagnostic Evaluation of Patients with Thyroid Disorders-P. Larsen/T. Davies/M. Schlumberger/I. Hay

Chapter 11:
Thyrotoxicosis-T. Davies/P. Larsen

Chapter 12:
Hypothyroidism and Thyroiditis-G. Brent/T. Davies/P. Larsen

Chapter 13:
Nontoxic Goiter and Thyroid Neoplasia-M. Schlumberger/I. Hay/S. Filetti

Section IV: Adrenal Cortex and Endocrine Hypertension

Chapter 14:
The Adrenal Cortex-P. Stewart

Chapter 15:
Endocrine Hypertension-W. Young

Section V: Reproduction

Chapter 16:

The Physiology and Pathology of the Female Reproductive Axis-S. Bulun/Y. Adashi

Chapter 17:

Fertility Control: Current Approaches and Global Aspects-M. Kafrissen/E. Adashi/P. Darney

Chapter 18:

Disorders of the Testes and the Male Reproductive Tract-S. Bhasin

Chapter 19:

Sexual Dysfunction in Men and Women-S. Bhasin/W. Hellstrom/R. Rosen

Section VI: Endocrinology and the Life Span

Chapter 20:

Endocrine Changes in Pregnancy-G. Braunstein

Chapter 21:

Endocrinology of Fetal Development-D. Fisher

Chapter 22:

Disorders of Sex Differentiation-I. Hughes

Chapter 23:

Normal and Aberrant Growth-E. Reiter/R. Rosenfeld

Chapter 24:

Puberty: Ontogeny, Neuroendocrinology, Physiology, and Disorders-D. Styne/M. Grumbach

Chapter 25:

Hormones and Athletic Performance-C. Strasburger/E. Ghigo/F. Lanfranco

Chapter 26:

Endocrinology of Aging-S. Lamberts

Section VII: Mineral Metabolism

Chapter 27:

انتظارات اخلاق حرفه ای (Professionalism) از دستیاران:

- به باورهای مذهبی بیمار توجه داشته باشند و آن را محترم شمارند.
- به عقاید، آداب، رسوم و عادات بیماران احترام گذارد.
- دلسوز و پی گیر در تشخیص و درمان بیمار باشند.
- راستگو، رازدار و درستکار باشد.
- حریم خصوصی بیمار را رعایت نماید.
- در تمامی مراحل مراقبت از بیماران وقت کافی صرف نماید.
- حقوق همکاران ، پرسنل و دانشجویان را رعایت نمایند.
- ظاهر خود را متناسب با شئون اسلامی و علمی حفظ نمایند.
- بیمار را به عنوان محور اصلی و اساسی فعالیت خود قرار دهند.
- در معاینه بیمار مسائل اسلامی و اخلاقی و اجتماعی و انسانی را رعایت کنند.
- با همراهان بیمار برخورد مناسب داشته باشند
- به مسائل اقتصادی بیمار توجه مناسب داشته باشند.
- از انجام اموری که باعث سردرگمی و زحمت بیمار در تشخیص بیماریش می شود پرهیز نمایند.
- به عنوان یک الگوی اخلاقی و علمی باشند.
- در محیط کار، رفتار در خور شخصیت پزشک داشته باشند.
- در مواجهه با بیماران عدالت را رعایت نماید.
- منشور حقوق بیماران را رعایت نمایند.

References:

منابع درسی :

الف - کتب اصلی:

1- Kronenberg HM, Melmed S, Polonsky KS, Larsen PR, Williams RH. Williams Textbook of Endocrinology. Philadelphia: Saunders/Elsevier

(a) مقالات آندوکرینی در مجلات :

1. J Clin Endocrinol Metab
2. N Engl J Med
3. Diabetes Care

ب - مجلات اصلی:

(b) مجله غدد درون ریز و متابولیسم ایران

(c) مجله دیابت و لیپید

(d) اپیدمیولوژی و کنترل بیماریهای شایع در ایران. عزیزی فریدون، حاتمی حسین، جانقربانی. ویرایش سوم. تهران: نشر اشتیاق، ۱۳۸۷.

Campbell MJ, Machin D. Medical Statistics: a commonsense approach. 2nd ed. Chichester; New York: Wiley, 1993.

توضیح : منابع آزمون های کشوری ، بر اساس آیین نامه های موجود ، توسط هیات ممتحنه دوره فوق تخصصی غدد درون ریز و متابولیسم تعیین می شوند .

Student Assessment:

ارزیابی دستیار:

الف - روش ارزیابی (Assessment Methods):

استادان بر چگونگی مراقبت و درمان بیماران توسط دستیاران و چگونگی پیشرفت آموزشی دستیاران و رعایت اصول اخلاق پزشکی در برخورد با بیماران و همکاران نظارت دارند و هر ۶ ماه یکبار فرمهای مربوط به ارزیابی را تکمیل می نمایند. هم چنین در جلساتی با حضور استادان و دستیاران ، هر ۶ ماه یک بار پیشرفت برنامه های آموزشی بررسی شده و نسبت به نحوه آموزش بالینی و فیدبک های روش کار دستیاران بحث و گفتگو و به آنها بازخورد داده می شود. به طور کلی سنجش بصورت زیر می باشد:

۱. امتحان کتبی چند جوابی (MCQ)
۲. برگزاری امتحان به روش OSCE
۳. سنجش به روش (Case Based Discussion) CBD
۴. امتحان شفاهی

ب - دفعات ارزیابی (Periods of Assessment)

دستیاران این رشته به صورت جامع در یک امتحان در پایان دوره که بصورت کتبی چند گزینه ای است و یک امتحان شفاهی بصورت OSCE ارزیابی شوند. همچنین امتحانات دوره ای هر ۳ ماه در طی ۲ سال بصورت کتبی چند گزینه ای برگزار می شود.

شرح وظایف پیشنهادی گروه برای دستیاران :

ویزیت روزانه بیماران

*انجام مشاوره های فوق تخصصی

*ویزیت ، ارزیابی و بستری کردن بیماران سر پائی

* شرکت در کلیه برنامه های آموزشی و پژوهشی طبق برنامه تنظیمی بخش

انجام پروسیجرهای تشخیصی - درمانی

ارائه ۱۲ کنفرانس در طول دوره

اداره ۱۲ جلسه مورنینگ ریپورت و ۲۰ جلسه ژور نال کلاب در طول دوره

ارائه ۱۰ جلسه کنفرانس هفتگی

ارائه یک پایان نامه تحقیقاتی قبل از آزمون نهائی

شرکت در برنامه آنکالی کشیک های بخش طبق برنامه تنظیمی

شرکت در برنامه های آموزشی فوق تخصصی تکمیلی (بخشهای رادیولوژی - پاتولوژی - پزشکی هسته ای - بخش غدد درون ریز و متابولیسم اطفال)

حداقل هیئت علمی مورد نیاز (تعداد - گرایش - رتبه) :

استاد ۱ نفر

دانشیار ۱ نفر (ترجیحاً ۲ دانشیار)

استادیار ۲ نفر

مجموعاً حداقل ۴ نفر مورد نیاز است

حداقل کارکنان تخصصی مورد نیاز (تعداد - گرایش) :

پرستاران دوره دیده در حیطه های مرتبط

کارشناس ارشد رادیولوژی دوره دیده برای انجام تراکم سنجش استخوان یک نفر

فضاهای تخصصی مورد نیاز:

بخش مستقل حداقل شامل ۱۶ تخت

فضای آزمایشگاه

فضای BMD

درمانگاه با فضای کافی

کتابخانه تخصصی مناسب

بخش داخلی جنرال

بخش پاتولوژی

بخش غدد درون ریز و متابولیسم کودکان

بخش رادیولوژی

بخش پزشکی هسته ای

تنوع و تعداد بیمار مورد نیاز:

از نظر تنوع، وجود بیماران اندوکرینی نظیر بیماران دیابتی، بیماران مربوط به تیروئید، هیپوفیز، آمنوره، هیرسوتیسم، کوتاهی قد، فشار خون اندوکرین، غدد فوق کلیوی، چاقی بیماری مربوط به غدد جنسی مردانه و زنانه، متابولیسم و بیماری مربوط به متابولیسم کلسیم و فسفر، ضروری است و از نظر تعداد، دایر بودن حداقل ۲ روز درمانگاه با حداقل ۱۵ بیمار در روز و اشغال ۷۰٪ تخت های بخش غدد مورد نیاز است.

تعداد تخت مورد نیاز:

حداقل ۱۲ تخت بستری
یک تخت ایزوله
مجموعاً حداقل ۱۳ تخت برای دو دستیار (ورودی)

تجهیزات تخصصی و کمک آموزشی مورد نیاز:

- دستگاه سونوگرافی به منظور ارزیابی اختلالات اندوکرین از جمله غده تیروئید
- دستگاه دانسیتومتری استخوان
- تجهیزات آزمایشگاه هورمون

رشته های تخصصی مورد نیاز:

- رشته داخلی جنرال
- رشته ژنتیک
- رشته پزشکی هسته‌ای
- رشته آزمایشگاه هورمون شناسی (بیوشیمی بالینی)
- رشته سیتوپاتولوژی
- رشته رادیولوژی
- غدد درون ریز و متابولیسم کودکان

معیارهای دانشگاهائی که مجاز به اجرای برنامه هستند.

- دانشگاه هایی برای تربیت دستیار فوق تخصصی غدد درون ریز و متابولیسم مجازند که:
- رشته مادر (رشته داخلی) آن دانشگاه مورد تأیید قطعی باشد.
 - حداقل ۱۰ سال در رشته داخلی سابقه تربیت دستیار را داشته باشند.
 - واجد کلیه امکانات مورد نیاز مندرج در این برنامه باشد.
 - دانشگاه تربیت کننده دستیار، ترجیحاً واجد مرکز تحقیقات غدد درون ریز و متابولیسم باشند.
 - در رتبه بندی (Ranking) دانشگاه ها در ۱۰ رتبه اول قرار داشته باشند.

ارزشیابی و بازنگری برنامه (Program Evaluation):

الف - شرایط ارزشیابی برنامه

این برنامه حداقل پس از ۲ دوره اجرا ارزشیابی نهایی خواهد شد .

ب- شیوه ارزشیابی برنامه

ارزشیابی مستمر سالانه درونی با استفاده از چک لیست صفحه بعد

ج- متولی ارزشیابی برنامه :

۱- ارزشیابی درونی: بخش آموزشی

۲- ارزشیابی بیرونی: دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی

د- بازنگری برنامه :

بازنگری برنامه ، توسط کمیته تدوین برنامه و با استفاده از همه داده ها و مستندات علمی انجام خواهد گردید .

منابع مورد استفاده برای تهیه این سند

براساس نظر و تجربیات اعضای کمیته بود رشته فوق تخصصی غدد درون ریز و متابولیسم

- 1-curriculum of Endocrinology Fellowship education, Mayo School of Graduate Medical Education –
- 2- Endocrinology Fellowship training programme curriculum,march 2008, Endocrinology Fellowship Committee Ministry of Health, Malaysia
- 3-Fellowship training programme curriculum of Johns Hopkins medicine, Division of Endocrinology & Metabolism

برنامه با استفاده از چارچوب زیر ارزشیابی خواهد شد. ممکن است پاسخ به هریک از سوالات فوق، نیازمند انجام یک تحقیق کامل باشد. در این مورد ارزیابان، پس از تدوین ابزار مناسب، اقدام به ارزشیابی برنامه خواهند نمود.

ردیف	سوال	منبع گردآوری داده ها	روش	معیار مورد انتظار
۱	آیا برنامه، در اختیار همه اعضای هیئت علمی و دستیاران قرار گرفته است؟	دستیاران - اساتید	پرسشنامه	>۸۰٪
۲	آیا محتوای برنامه، اطلاع رسانی کافی شده است؟	مستندات	مشاهده	>۸۰٪
۳	آیا اعضای هیئت علمی و دستیاران از اجزای برنامه آگاهی دارند؟	دستیاران - اساتید	پرسشنامه	>۵۰٪
۴	آیا در طول اجرای برنامه، وزارت متبوع، دانشگاه و دانشکده از آن حمایت کرده است؟	تایید اساتید و مدیران	مصاحبه و مشاهده	>۷۰٪
۵	آیا باورها و ارزشها در طول اجرای برنامه رعایت شده است؟	ارزیابی فرایند	پرسشنامه	>۸۰٪
۶	آیا اجرای برنامه رشته را به دورنما نزدیک کرده است؟	ارزیابی فرایند	پرسشنامه	>۷۰٪
۷	آیا رسالت رشته در بعد آموزشی تحقق یافته است؟	ارزیابی Out came	پرسشنامه	>۷۰٪
۸	آیا وضعیت تولید علم و نشر مقالات روبه ارتقاء و در جهت دور نما بوده است؟	ارزیابی مقالات	مشاهده	+ (بلی)
۹	آیا پیامدهای پیش بینی شده در برنامه تحقق یافته اند؟	ارزیابی عملکرد دستیاران	پرسشنامه	>۸۰٪
۱۰	آیا برای اجرای برنامه، هیئت علمی لازم وجود دارد؟	مستندات	مشاهده	۱۰۰٪
۱۱	آیا تنوع بیماران برای آموزش و پژوهش در رشته کافی بوده است؟	مستندات	مشاهده	۱۰۰٪
۱۲	آیا تجهیزات تخصصی پیش بینی شده در اختیار قرار گرفته است؟	ارزیابی تجهیزات	مشاهده	۱۰۰٪
۱۳	آیا عرصه ها، بخش ها و واحدهای آموزشی ضروری برای اجرای برنامه فراهم شده است؟	ارزیابی عرصه ها	مشاهده	۱۰۰٪
۱۴	میزان استفاده از روشهای فعال آموزشی چقدر بوده است؟	دستیاران	مصاحبه	>۵۰٪
۱۵	آیا محتوای آموزشی رعایت شده است؟	مستندات و برنامه ها	مشاهده	>۸۰٪
۱۶	میزان رعایت ساختار دوره و رعایت بخشهای چرخشی چقدر بوده است؟	دستیاران	مصاحبه	>۸۰٪
۱۷	آیا رعایت انتظارات اخلاقی رضایت بخش بوده است؟	اساتید - بیماران	مصاحبه	>۹۰٪
۱۸	آیا منابع تعیین شده در دسترس دستیاران قرار دارد؟	مستندات	مشاهده	۱۰۰٪
۱۹	آیا دستیاران مطابق برنامه ارزیابی شده اند؟	مستندات	مشاهده	>۸۰٪
۲۰	آیا میزان اشتغال به کار دانش آموختگان در پستهای مرتبط رضایت بخش بوده است؟	دانش آموختگان	پرسشنامه	>۹۰٪
۲۱	آیا دانش آموختگان نقش ها و وظایف خود را در جامعه به شکل مطلوب انجام می دهند؟	مدیران محل اشتغال	پرسشنامه	>۷۰٪
۲۲	آیا موضوع تداخل وظایف با رشته های دیگر معضلاتی را در پی داشته است؟	اساتید	مصاحبه	<۱۰٪
۲۳	میزان رضایت دستیاران و استادان از برنامه؟	دستیاران - اساتید	پرسشنامه	>۷۰٪
۲۴	میزان رضایت مدیران محل اشتغال دانش آموختگان از عملکرد آنها؟	مدیران	پرسشنامه	>۸۰٪

صور تجلسه

دوره عدد درون ریز و متابولیسم در مقطع فوق تخصص با تلاش امضا کنندگان زیر، در تاریخ ۱۳۸۷/۱۰/۲۵ به تصویب رسید و به عنوان سند در دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی نگهداری می شود.

دکتر سید منصور رضوی

دکتر محمد علی محقی

دکتر علی ربانی

دکتر مهران کریمی

دکتر ابوالفتح لامعی

دکتر میترا مدرس گیلانی

دکتر الهه ملکان راد

دکتر علی صفوی نائینی

دکتر مهدی صابری فیروزی

دکتر حبیب اله پیروی

دکتر مریم رسولیان

دکتر علی مشکینی

دکتر محمد مهدی قاسمی

دکتر شهرام آگاه

دکتر علی حمیدی مدنی

دکتر محمد حسین فلاح زاده

دکتر محمد رضا فرتوک زاده

دکتر سید رسول میر شریفی

دکتر رضا لباف قاسمی

دکتر محمود امدادی

دکتر محمد علی صحرائیان

دکتر مهدی پناه خواهی

دکتر محمود نبوی

دکتر مهرداد حق ازلی

دکتر احمد فخری

سایر همکاران حاضر در جلسه:

بخش دوم

ضوابط کلی دوره های فوق تخصصی

بخش اول : کلیات

ماده ۱- هدف

هدف از برقراری دوره‌های فوق تخصصی پزشکی ، تربیت پزشک فوق تخصص مورد نیاز کشور ، به منظور ارتقای سطح علمی آموزش پزشکی ، پژوهش و خدمات پزشکی و نیز دستیابی به آخرین یافته‌های علمی پزشکی می‌باشد

ماده ۲- تعریف دوره

دوره فوق تخصصی پزشکی بالینی ، بالاترین مقطع تحصیلات دانشگاهی پزشکی است . متقاضیان واجد شرایط پس از موفقیت در آزمون پذیرش دستیار (کتبی و شفاهی) و گذراندن دوره آموزش علمی و عملی مصوب ، در یکی از مراکز مورد تأیید وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی با دفاع و تأیید رساله و موفقیت در آزمون نهایی به اخذ دانشنامه فوق تخصصی نایل می‌گردند .

ماده ۳- تعریف دستیار

دستیار فوق تخصصی به فردی اطلاق می‌شود که با داشتن مدرک دانشنامه تخصصی رشته پیش‌نیاز یا گواهی قبولی آن و پذیرش در آزمون ورودی ، با رعایت کلیه مفاد این آیین‌نامه در مدت زمان مصوب به آموزش‌های نظری ، کسب مهارت‌های عملی و فعالیت‌های پژوهشی بپردازد .

الف) شرایط عمومی

ماده ۴- شرایط پذیرش دستیار در رشته‌های فوق تخصصی بالینی :

۴/۱- شرکت و قبولی در آزمون پذیرش دستیار

۴/۲- تأیید صلاحیت عمومی طبق ضوابط شورای عالی انقلاب فرهنگی

تبصره : اعضای هیات علمی رسمی (قطعی یا آزمایشی) برای تحصیل در دوره‌های فوق تخصصی نیاز به گزینش عمومی مجدد ندارند .

۴/۳- داشتن مدرک دانشنامه تخصصی رشته پیش‌نیاز و یا گواهی قبولی آن از دانشگاه‌ها یا مراکز مورد تأیید وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی

۴/۴- داشتن برگ پایان خدمت نظام وظیفه یا معافی برای آقایان

تبصره ۱- کلمه معافی به مفهوم معافیت دائمی می‌باشد و داوطلبان دارای معافیت موقت پزشکی و یا کفالت با مسئولیت خود می‌توانند در آزمون پذیرش دستیار شرکت نمایند . بدیهی است در صورت فراخوانده شدن به انجام خدمت وظیفه ، این وزارتخانه هیچگونه تعهدی برای ترخیص آنان به عهده نخواهد داشت .

تبصره ۲- داوطلبانی که در حال انجام خدمات قانونی شامل خدمت وظیفه عمومی یا پیام‌آوران بهداشت می‌باشند در صورت ارائه گواهی مبنی بر اینکه مدت سربازی آنان تا تاریخ ۳۱ شهریورماه سال بعد به اتمام می‌رسد مجاز به شرکت در آزمون پذیرش دستیار خواهند بود .

تبصره ۳- آن دسته از متقاضیانی که بعنوان ماده یک قانون نحوه تامین هیات علمی مشغول انجام خدمت وظیفه در دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور می‌باشند در صورت موافقت دانشگاه محل خدمت و ارائه گواهی مبنی بر اینکه تا تاریخ ۳۱ شهریورماه سال بعد معادل مدت خدمت سربازی مصوب ستاد فرماندهی کل نیروهای مسلح را (در حال حاضر مدت ۱۸ تا ۲۱ ماه) خواهند گذراند ، می‌توانند بطور مشروط در آزمون شرکت نمایند و در صورت قبولی و نداشتن منع قانونی از نظر اداره نظام‌وظیفه ، طبق مقررات شروع به آموزش نمایند .

تبصره ۴- از میان حائزین رتبه‌های آزمون دانشنامه تخصصی هر رشته پیش‌نیاز در هر سال تحصیلی، معادل ۲ برابر تعداد رشته‌های فوق تخصصی آن رشته پیش‌نیاز در صورتی که مشمول خدمت وظیفه عمومی باشند با رعایت سایر شرایط مندرج در آیین‌نامه می‌توانند بصورت مشروط در آزمون پذیرش دستیار ثبت‌نام و شرکت نمایند و در صورت قبولی با استفاده از قانون نحوه تامین هیات علمی و قانون اجازه ادامه تحصیل در مقاطع تحصیلی بالاتر به مشمولان این قانون، تا ۳۱ شهریورماه سال بعد از خدمت ترخیص شده و شروع به آموزش نمایند انتخاب رشته این افراد در هنگام ثبت‌نام بر اساس رتبه آزمون دانشنامه تخصصی رشته پیش‌نیاز و تا سقف حداکثر ۲ نفر در هر رشته فوق تخصصی می‌باشد. بعنوان مثال در رشته داخلی که تعداد رشته‌های فوق تخصصی وابسته به آن هفت رشته می‌باشد به نفرات اول تا چهاردهم آزمون دانشنامه تخصصی رشته داخلی در صورتی که مشمول خدمت وظیفه عمومی باشند اجازه داده می‌شود در صورت دارا بودن سایر شرایط آیین‌نامه و حداکثر ۲ نفر در هر رشته فوق تخصصی در آزمون پذیرش دستیار شرکت نمایند.

۴/۵- داشتن شرایط سنی: هر داوطلب می‌تواند حداکثر تا سن مجاز ورود به دوره دستیاری { برای اعضای هیات علمی رسمی (قطعی یا آزمایشی) ۴۵ سال تمام و سایر داوطلبان ۴۲ سال تمام تا پایان شهریورماه سال بعد } بدون محدودیت دفعات در آزمون پذیرش دستیار شرکت نماید.

۴/۶- نداشتن نقص عضو موثر حرفه‌ای برحسب رشته

دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی موظف است با همکاری هیات‌های ممتحنه، نقص عضو موثر حرفه‌ای را برحسب رشته تنظیم و اعلام نماید.

۴/۷- عدم اشتغال به تحصیل در یکی از رشته‌های فوق تخصصی پزشکی و دوره‌های تکمیلی تخصصی (فلوشیپ) و *Ph.D* تبصره: دارندگان مدرک دانشنامه فوق تخصصی و قبول‌شدگان آزمون نهایی فوق تخصصی در یکی از رشته‌های پزشکی مجاز به شرکت در آزمون پذیرش دستیار نمی‌باشند.

ب) شرایط اختصاصی

ماده ۵- معادل ۲۰٪ از کل ظرفیت پذیرش هر رشته در آزمون پذیرش دستیار به مشمولین قانون ایجاد تسهیلات برای ورود رزمندگان و جهادگران داوطلب بسیجی به دانشگاه‌ها و موسسات آموزش عالی که حداقل ۸۰٪ نمره آخرین نفر اعلام شده به آزمون شفاهی برابر ظرفیت را کسب نمایند، اختصاص می‌یابد.

تبصره ۱- متقاضیان استفاده از سهمیه رزمندگان در کلیه مراحل امتحان کتبی و شفاهی و اعلام نتیجه به عنوان سهمیه رزمنده منظور می‌شود بدین معنا که متقاضیان در صورت احراز هر رتبه از آزمون کتبی، هنگام معرفی به شفاهی بعنوان رزمنده دیده خواهد شد.

تبصره ۲- در رشته‌هایی که ظرفیت پذیرش کمتر از ۵ نفر می‌باشد سهمیه مذکور قابل اعمال نیست.

ماده ۶- اعضای هیات علمی رسمی (قطعی یا آزمایشی) دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی و نیز داوطلبانی که با استفاده از شرایط تبصره ۴ بند ۴/۴ قصد ورود به دوره‌های فوق تخصصی را دارند می‌بایست هنگام ثبت‌نام یکی از مدارک مستند ذیل را حسب مورد ارائه نمایند:

الف) حکم استادیاری رسمی (قطعی یا آزمایشی) و اعلام نیاز دانشگاه محل خدمت

ب) گواهی رتبه در آزمون دانشنامه تخصصی رشته پیش‌نیاز، به تأیید دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی

جدول رشته‌های تخصصی پیش‌نیاز و رشته‌های فوق تخصصی وابسته

رشته تخصصی پیش‌نیاز	رشته‌های فوق تخصصی	رشته تخصصی پیش‌نیاز	رشته‌های فوق تخصصی
داخلی	نفرولوژی	اطفال	کلیه اطفال
	بیماری‌های قلب و عروق		قلب اطفال
	روماتولوژی		عفونی اطفال
	خون و سرطان بالغین		اعصاب اطفال
	غدد درون‌ریز و متابولیسم		خون و سرطان اطفال
	بیماری‌های ریه		نوزادان
	گوارش بالغین		گوارش اطفال
جراحی عمومی	جراحی اطفال	روانپزشکی	ایمونولوژی و آلرژی اطفال
	جراحی قفسه صدری		غدد اطفال
	جراحی قلب و عروق		روانپزشکی اطفال
	جراحی پلاستیک ، ترمیمی و سوختگی		

ماده ۷- داوطلبان مشغول خدمت در یکی از وزارتخانه‌ها ، سازمان‌ها و نهادها در هنگام ثبت‌نام موظف به ارائه معرفی‌نامه از سازمان ذیربط مبنی بر موافقت با ماموریت آموزشی خود می‌باشند .

ج (آزمون پذیرش دستیار

ماده ۸- آزمون پذیرش دستیار بصورت متمرکز در همه رشته‌ها و در اسفندماه هر سال توسط دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی برگزار می‌شود .

ماده ۹- هر داوطلب می‌تواند با توجه به رشته تخصصی پیش‌نیاز و ظرفیت‌های تعیین‌شده ، یکی از رشته‌های فوق تخصصی را انتخاب و در آزمون پذیرش دستیار شرکت نماید .

ماده ۱۰- ثبت‌نام آزمون پذیرش دستیار در مدت زمان اعلام‌شده توسط دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی از طریق دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور انجام می‌شود .

تبصره: ثبت‌نام از داوطلبان مشمول تبصره ۴ بند ۴/۴ به صورت متمرکز در دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی انجام می‌گیرد .

۱۰/۱- مبلغ ثبت‌نام برای شرکت در آزمون پذیرش دستیار یکصد و شصت و پنج هزار ریال (۱۶۵/۰۰۰ ریال) می‌باشد .

ماده ۱۱- پس از ثبت‌نام و انتخاب رشته ، تغییر رشته به هیچ عنوان مجاز نمی‌باشد .

ماده ۱۲- آزمون پذیرش دستیار فوق تخصصی در کلیه رشته‌ها بصورت کتبی و شفاهی می‌باشد ، آزمون کتبی دارای ۱۰۰ سوال چندگزینه‌ای بوده و داوطلبان برحسب اولویت نمره کتبی کسب‌شده به میزان دوبرابر ظرفیت هر رشته به آزمون شفاهی معرفی می‌شوند .

۱۲/۱- چنانچه در مرحله احتساب نمره کل ، داوطلبین نمرات مشابه کسب نمایند اولویت با اعضای هیات‌علمی دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی‌درمانی کشور می‌باشد .

۱۲/۲- در مرحله آزمون شفاهی ، قبول‌شدگان نهایی آزمون پذیرش فوق تخصصی حداکثر تا ظرفیت هر رشته برگزیده می‌شوند . اسامی پذیرفته‌شدگان مشمول خدمات قانونی برای ترخیص به معاونت درمان ، دانشگاه یا سازمان محل خدمت اعلام می‌شود .

ماده ۱۳- محل آموزش بر اساس اولویت نمره کل کسب‌شده ، توسط داوطلب انتخاب می‌گردد .

دبیر خانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی - تاریخ کنفیذ در هفتادمین نشست - بهمن ۱۳۸۷

تبصره ۱- در صورت یکسان بودن نمره آزمون کل ، اولویت انتخاب محل با داوطلبان عضو هیات علمی دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کشور خواهد بود . در مورد داوطلبان آزاد یا اعضای هیات علمی با نمرات برابر ، نمره نهایی آزمون دانشنامه تخصصی (۳/دوبرابر کتبی + شفاهی) ملاک عمل قرار خواهد گرفت . در صورتی که در یک دوره نتیجه آزمون شفاهی به صورت قبول یا مردود اعلام شده باشد ، نمره آزمون کتبی ملاک عمل قرار خواهد گرفت .

تبصره ۲- در مواردی که تعداد شرکت کنندگان در آزمون کتبی کمتر از ظرفیت اعلام شده در هر رشته باشد ، محل آموزش دستیاران پذیرفته شده آزمون شفاهی توسط هیات ممتحنه رشته مربوطه تعیین می شود.

بخش سوم : دوره آموزشی

الف) ثبت نام پذیرفته شدگان

ماده ۱۴- دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی موظفند حداکثر تا پانزدهم شهریورماه هر سال نسبت به ثبت نام پذیرفته شدگان آزمون پذیرش دستیار اقدام نمایند .

۱۴/۱- دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی موظفند اسامی پذیرفته شدگانی را که در موعد مقرر ثبت نام ننموده و یا در مهرماه سال تحصیلی شروع دوره انصراف دهند ، حداکثر تا دهم آبان ماه به دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی اعلام نمایند .

۱۴/۲- دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی حداکثر تا پانزدهم آبان ماه هر سال تحصیلی نسبت به معرفی جایگزین افراد مشمول بند ۱۴/۱ و نیز افرادی که صلاحیت عمومی آنان مورد تأیید قرار نگرفته اقدام می نماید .

تبصره : در هر مرحله از آزمون پذیرش دستیار فوق تخصصی (مرحله اصلی و اعلام جایگزین منصرفین) در شرایط مساوی از نظر نمره کل اولویت پذیرش بر اساس نمره کتبی آزمون پذیرش و در مرحله بعد بر اساس نمره کل آزمون دانشنامه تخصصی می باشد .
توضیح : به ازاء هر فرد منصرف شده حداکثر سه نفر به دانشگاه محل تحصیل معرفی خواهد شد که برحسب اولویت نمره تا تاریخ معین شده اقدام به ثبت نام نمایند .

۱۴/۳- تصمیم گیری در مورد ارزش قبولی علمی و شروع به تحصیل پذیرفته شدگانی که صلاحیت عمومی آنان پس از پایان مهرماه هر سال تحصیلی توسط هیات مرکزی گزینش دانشجو مورد تأیید قرار می گیرد با رعایت مفاد ماده ۱۶ به عهده هیات ممتحنه رشته مربوطه می باشد .

تبصره ۱- ثبت نام اولیه فردی که تأیید صلاحیت مجد شده موجه تلقی شده و زمان شروع به آموزش وی با نظر هیات ممتحنه رشته مربوطه تعیین می گردد .

تبصره ۲- افزایش ظرفیت ناشی از شروع آموزش فردی که تأیید صلاحیت مجدد شده بلامانع است .

۱۴/۴- کسانی که در مراکز آموزشی یا بهداشتی درمانی مسئولیت اداری و اجرایی دارند ، نمی توانند بطور همزمان به تحصیل بپردازند .

۱۴/۵- ارزش قبولی علمی پذیرفته شدگانی که بنا به تأیید وزیر بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی عهده دار مسئولیت یا ماموریت اداری می شوند حداکثر به مدت یک سال از شروع سال تحصیلی پذیرش شده (اول مهرماه) با رعایت مفاد ماده ۱۶ محفوظ می باشد .

ب) تعهدات

ماده ۱۵- ثبت نام پذیرفته شدگان، منوط به ارائه تعهدنامه محضری به میزان دوبرابر مدت آموزش می باشد.

۱۵/۱- اخذ تعهد از پذیرفته شدگان آزاد دوره های فوق تخصصی بصورت خاص می باشد و محل انجام تعهد خدمت این دسته از پذیرفته شدگان بر اساس نیاز دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی کشور توسط معاونت آموزشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی تعیین و قبل از پذیرش در اختیار داوطلبان قرار می گیرد. پس از اعلام قبولی، بر مبنای اولویت نمره آزمون کل پذیرش، محل انجام تعهد خاص توسط پذیرفته شدگان انتخاب می گردد. در صورت یکسان بودن نمره آزمون کتبی، طبق تبصره ماده ۱۳ عمل می شود. دانشگاه های علوم پزشکی محل تعهد موظفند نسبت بکارگیری متعهدین فوق تخصصی برابر مدت تعهد اقدام نموده و در صورت نیاز آنان را استخدام نمایند.

تبصره: ارائه مدرک دانشنامه فوق تخصصی پذیرفته شدگان آزاد پس از طی مراحل قانونی منوط به اتمام مدت تعهد در دانشگاه ها بوده و وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می تواند نسبت به لغو دوره آموزشی افرادی که از انجام تعهد خدمت سر باز زده اند برابر مقررات اقدام نماید.

۱۵/۲- اخذ تعهد از دستیاران به نحوی است که در صورت اضافه شدن به تعهدات قبلی، در مجموع از ۱۰ سال تجاوز ننماید.

۱۵/۳- مستخدمین دانشگاه های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی ملزم به سپردن تعهد محضری به میزان دوبرابر مدت آموزش به دانشگاه محل استخدام می باشند.

۱۵/۴- مستخدمین مشمول ماده ۷ این آیین نامه ملزم به سپردن تعهد به محل استخدام خود هستند و سازمان مربوطه موظف به پرداخت شهریه و کلیه هزینه های تحصیلی، برابر ضوابط وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی می باشد.

ج) شروع دوره

ماده ۱۶- کلیه پذیرفته شدگان موظفند پس از انجام ثبت نام، دوره دستیاری خود را از اول مهرماه سال تحصیلی شروع نمایند.

تبصره: مهلت شروع به آموزش افراد جایگزین حداکثر تا پانزدهم آذرماه می باشد.

د) آموزش دوره دستیاری

ماده ۱۷- آموزش دوره دستیاری بر مبنای برنامه و محتوای آموزشی هر رشته فوق تخصصی که توسط هیات ممکنه همان رشته پیشنهاد می گردد، پس از تصویب شورای آموزش پزشکی و تخصصی قابل اجراء است.

۱۷/۱- طول دوره رشته های دستیاری فوق تخصصی ۲۴ تا ۳۶ ماه کامل است که بنابه پیشنهاد هیات ممکنه برحسب برنامه آموزشی رشته مربوطه توسط شورای آموزش پزشکی و تخصصی تعیین و به اجرا گذاشته می شود.

۱۷/۲- دستیاران موظفند وظایف آموزشی، پژوهشی و درمانی، اعم از آموزش دوره های پایین تر، برگزاری کلاس های نظری، کارآموزی های بیمارستانی و درمانگاهی و کشیک را مطابق برنامه گروه آموزشی مربوطه انجام دهند.

۱۷/۳- خدمت دستیار بطور تمام وقت (حداقل از ساعت ۸ صبح لغایت ۱۶) و بر اساس برنامه گروه آموزشی می باشد. دستیاران در طول دوره آموزش حق هیچگونه اشتغال خارج از برنامه گروه آموزشی مربوطه از جمله طبابت در مطب را ندارند.

تبصره: اشتغال دستیاران در رشته مربوطه در کلینیک ویژه، به شرط موافقت بخش آموزش دهنده حداکثر دو روز در هفته بلامانع است و پرداخت حق الزحمه این گروه از دستیاران برابر مقررات کلینیک ویژه می باشد.

۱۷/۴- از بین قبول شدگان آزمون نهایی فوق تخصصی در رشته هایی که کمتر از ۵ نفر داوطلب داشته باشد فقط رتبه اول و در صورتی که بین ۹-۵ نفر داوطلب داشته باشد رتبه های اول و دوم و چنانچه ۱۰ نفر و یا بیشتر داوطلب داشته باشد رتبه های اول تا سوم مجاز هستند پس از اتمام دوره آموزشی مقرر و قبولی در آزمون نهایی فوق تخصصی و با کسب موافقت دانشگاه محل

استخدام در مورد افرادی که با ماموریت آموزشی تحصیل کرده اند، قبل از فارغ التحصیلی حداکثر به مدت یک سال در مراکز آموزشی خارج از کشور که مورد تأیید هیات ممکنه و منطبق با مقررات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی باشد تحصیل

دبیر خانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی - تاریخ تنفیذ در هفتادمین نشست - بهمن ۱۳۸۷

نمایند. این دسته از دستیاران پس از مراجعت به کشور و طی مراحل تأیید صحت صدور و تعلق و تأیید ارزش علمی گواهی اخذ شده توسط هیات‌ممتحنه رشته مربوطه برای طی مراحل فارغ‌التحصیلی معرفی می‌شوند.

تبصره: در صورتی که نفرات برتر آزمون نهایی فوق تخصصی تا سه ماه پس از اعلام نتایج قبولی آمادگی خود را برای استفاده از بورس پایان دوره آموزش فوق تخصصی کتباً به دبیرخانه اعلام نمایند منصرف از استفاده از بورس شناخته شده و نفرات بعدی به ترتیب اولویت نمره به شرط تأیید شورای عالی بورس و به تعداد و با شرایط مندرج در ماده ۱۷/۴ آیین‌نامه می‌توانند از بورس مذکور استفاده نمایند.

۱۷/۵- دستیارانی که با ماموریت آموزشی به دوره‌های فوق تخصصی وارد می‌شوند مشمول کلیه مقررات و ضوابط دوره آموزشی مربوطه می‌باشند.

ه) ارتقای دستیاران

ماده ۱۸- ارتقای دستیاران به سال بالاتر توسط گروه آموزشی مربوطه بر اساس مقررات ارتقای دستیاران که توسط هیات‌ممتحنه رشته فوق تخصصی تنظیم می‌شود خواهد بود و دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی‌درمانی کشور موظف هستند هر سال نتایج ارتقای دستیاران را به دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی منعکس نمایند.

۱۸/۱- هیات‌ممتحنه رشته‌های فوق تخصصی، مقررات ارتقای دستیاران رشته خود را تنظیم کرده و پس از تأیید دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی برای اجرا به دانشگاه‌های علوم پزشکی ابلاغ می‌نمایند.

۱۸/۲- صدور حکم آموزشی دستیاران برای سال بالاتر، پس از احراز شرایط ارتقاء سالیانه، توسط دانشگاه محل آموزش انجام می‌شود. در صورت عدم موفقیت در ارتقاء توسط گروه آموزشی نسبت به تمدید دوره اقدام می‌شود.

۱۸/۳- دستیارانی که در طول دوره دستیاری فوق تخصصی در امتحان ارتقای دستیاری سه بار مردود شوند از سیستم آموزش فوق تخصصی بالینی پزشکی اخراج می‌شوند.

تبصره: دستیارانی که در امتحان ارتقای ۱ به ۲ دو بار مردود شوند مجاز به ادامه تحصیل در دوره مربوطه نمی‌باشند و از سیستم آموزش فوق تخصصی بالینی پزشکی اخراج خواهند شد.

و) مرخصی‌ها

ماده ۱۹- دستیاران می‌توانند از مرخصی‌های سالیانه، استعلاجی و زایمان برحسب مورد استفاده نمایند.

۱۹/۱- دستیاران می‌توانند با رعایت مقررات، در هر سال تحصیلی حداکثر پانزده روز از مرخصی سالیانه استفاده نمایند. مدت مذکور جزء دوره آموزشی محسوب می‌گردد.

۱۹/۲- دستیارانی که همسر آنان با استفاده از فرصت مطالعاتی یا دوره تکمیلی به تأیید وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و یا وزارت فرهنگ و آموزش عالی عازم خارج از کشور هستند می‌توانند با موافقت دانشگاه محل تحصیل حداکثر از یک سال مرخصی بدون دریافت کمک‌هزینه تحصیلی و تنها برای یکبار استفاده نمایند.

۱۹/۳- دستیاران می‌توانند با ارائه گواهی پزشکی تأیید شده از سوی شورای پزشکی دانشگاه محل تحصیل از مرخصی استعلاجی برابر مقررات استفاده نمایند.

تبصره: در صورتی که مدت مرخصی استعلاجی دستیار از ۶ ماه تجاوز کند ادامه دوره دستیاری منوط به نظر گروه آموزشی مربوطه می‌باشد و بنا به درخواست دانشگاه دبیرخانه می‌تواند نسبت به معرفی فرد جایگزین با رعایت مقررات مندرج در تبصره ماده ۱۶ اقدام نماید.

۱۹/۴- استفاده دستیاران خانم از چهار ماه مرخصی زایمان برای یک بار در طول دوره دستیاری بلامانع است.

۱۹/۵- مدت زمان مرخصی‌های استعلاجی و زایمان جزء دوره آموزش محسوب نشده و به طول دوره افزوده می‌شود.

ز) تغییر رشته، انتقال و میهمانی

ماده ۲۰- پذیرفته‌شدگان دستیاری مجاز به تغییر رشته نمی‌باشند.

ماده ۲۱ - انتقال پذیرفته شدگان دستیاری

جابجایی محل تحصیل دستیاران فوق تخصصی در ۶ ماهه اول دوره بشرط موافقت گروه یا بخش آموزشی و تأیید دانشگاه‌های مبدا و مقصد بلامانع است .

الف) در صورت لغو صلاحیت بخش آموزش دهنده برابر آیین‌نامه ارزشیابی بخش‌ها ، انتقال دستیاران فوق تخصصی پذیرفته شده به سایر بخش‌های مورد تأیید ، با نظر هیات‌ممتحنه و موافقت دانشگاه مقصد بلامانع است .

ب) در صورتی که برابر آیین‌نامه ارزشیابی بخش‌ها صلاحیت بخش آموزشی فوق تخصصی بصورت موقت لغو گردد ، انتقال دستیاران به سایر بخش‌های مورد تأیید ، تا احراز مجدد صلاحیت آموزشی با نظر هیات‌ممتحنه و موافقت دانشگاه مقصد بلامانع است .

ماده ۲۲ - میهمان شدن دستیاران حداکثر به مدت ۶ ماه با موافقت دانشگاه‌های مبدا و مقصد بلامانع است .

ماده ۲۳ - دستیارانی که دوره آموزشی آنها برابر برنامه آموزشی مصوب رشته مربوطه به صورت چرخشی انجام می‌شود از شمول مقررات انتقال و میهمانی مستثنی هستند .

ح) ترک تحصیل و انصراف

ماده ۲۴ - ترک تحصیل یا انصراف در طول دوره موجب انفصال از آموزش در آن دوره می‌شود .

۲۴/۱ - عدم ثبت نام پذیرفته شدگان در موعد مقرر ، یا عدم شروع دوره ثبت نام شدگان به دلایل غیرموجه حداکثر تا آخر مهرماه ، به منزله انصراف قطعی تلقی می‌شود .

۲۴/۲ - در صورت ترک تحصیل و یا انصراف از آموزش دستیار ، چنانچه مدت انفصال بیش از یک ماه نباشد می‌تواند با موافقت گروه آموزشی مربوطه به تحصیل بازگردد و در صورت انفصال بیش از یک ماه حق ادامه تحصیل در دوره مربوطه را نداشته و مطابق مقررات با وی رفتار می‌شود .

تبصره ۵ : اعلام انصراف در مهرماه اولین سال تحصیلی ، انصراف قطعی تلقی شده و بازگشت به تحصیل در آن دوره مجاز نمی‌باشد .
۲۴/۳ - دستیارانی که ضمن تحصیل متقاضی انصراف می‌باشند لازم است درخواست انصراف خود را برای اخذ موافقت به دانشگاه محل تحصیل ارائه نمایند .

۲۴/۴ - دانشگاه‌های علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی موظفند در صورت موافقت ، مراتب انصراف دستیار را حداکثر ظرف مدت یک هفته به دبیرخانه شورای آموزش پزشکی و تخصصی و در اولین فرصت به سایر مراجع ذیربط اعلام نمایند .

۲۴/۵ - پرونده دستیارانی که پس از پایان مهرماه هر سال تحصیلی حکم دستیاری آنها لغو می‌شود به دفتر حقوقی وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی ارسال می‌گردد تا بر اساس تعهد سپرده شده و مقررات موجود با آنها رفتار شود .

بخش چهارم : امور رفاهی

ماده ۲۵ - کمک هزینه تحصیلی دستیاران آزاد که دارای تعهد خدمت به وزارت بهداشت ، درمان و آموزش پزشکی می‌باشند ، معادل ۸۰٪ حقوق و فوق العاده شغل استادیار پایه یک و ۵۰٪ مزایای طرح تمام‌وقتی از محل درآمدهای اختصاصی دانشگاه محل تحصیل و با تصویب هیات‌امناء می‌باشد . میزان عیدی و افزایش سنواتی کمک هزینه تحصیلی دستیاران معادل استادیاران پایه یک می‌باشد .

۲۵/۱ - دستیاران در مدت مرخصی استحقاقی و زایمان از کمک هزینه تحصیلی برخوردار می‌باشند .

۲۵/۲ - در مدت مرخصی استعلاجی بیش از سه ماه ، به دستیاران کمک هزینه تحصیلی تعلق نمی‌گیرد .

۲۵/۳ - کمک هزینه تحصیلی دستیاران میهمان توسط دانشگاه مبدا پرداخت می‌شود .

۲۵/۴ - پرداخت کمک هزینه دستیاران غیرهیات‌علمی که با ماموریت آموزشی در دوره‌های فوق تخصصی شرکت می‌کنند به میزانی که مجموع وجوه دریافتی ایشان با دریافتی داوطلبان آزاد معادل باشد منوط به تصویب هیات‌امناء دانشگاه خواهد بود .

۲۵/۵ - دستیارانی که تمایل داشته باشند از مزایای بیمه خدمت درمانی بصورت خویش‌فرما استفاده نمایند ، می‌توانند با پرداخت ۵۰٪ حق سرانه از این امتیاز برخوردار شوند. /ح